

семейного счастья не только для автора книги – Б. Шагал, но и для самого художника. Эти огни зажигаются и гаснут, символизируя Вечность, «веру в иной, негасимый, свет. Его отблеск падает и на совместное творение Беллы и Марка Шагала, на все его словесные и графические образы» [6, с. 346].

Все эти огни, встречающиеся в книге воспоминаний в словесных образах и на рисунках М. Шагала, даже погашенные, однажды явившись читателю, будут продолжать освещать будни и праздники наших героев – Беллы и Марка Шагала.

Книга Б. Шагал «Горящие огни» и созданные специально для неё рисунки М. Шагала имеют глубокий смысл. Они побуждают читателей задуматься о таких значимых в нашей жизни явлениях, как семейные ценности, дружба, любовь, искусство и вера, её воздействие на личность.

Богатство языка произведения Б. Шагал, образность и выразительность его слога отражается в образах иллюстраций М. Шагала. Рисунки М. Шагала не только отображают информацию, дающуюся в книге, но и представляют собой собственное повествование художника, графически ярко дополняющее все словесные образы произведения «Горящие огни». Иллюстрации М. Шагала к книге Б. Шагал «Горящие огни» и сама книга имеют огромный обучающий и воспитательный потенциал, в частности для подрастающего поколения нашего Витебска, и могут стать средством развития интеллектуальной, эмоциональной, эстетической, нравственной среды личности читателя, формирования его духовности.

1. Гладкова, Г.А. Айчынная і сусветная літаратура : вучэб.-метад. комплекс для студэнтаў неспец. фак. дзённай і завочнай форм навучання / Г. А. Гладкова ; М-ва адукацыі РБ, УА "ВДУ імя П. М. Машэрава", Каф. беларус. літ. – Віцебск : УА "ВДУ імя П. М. Машэрава", 2008. – 88 с. URL: <https://rep.vsu.by/bitstream/123456789/2669/5/Гладкова.pdf>

2. Шагал, Б. «Горящие огни»; Пер. с фр. Н. Мавлевич / Б. Шагал. – М. : Текст, 2006. – 351 с.

ФАНЕТЫЧНЫЯ СРОДКІ І ГУКАВЫ СІМВАЛІЗМ У ТВОРАХ АЛЕСЯ РАЗАНАВА

Барысевіч Я.В.,

студэнтка 4 курса ВДУ імя П.М. Машэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь

Навуковы кіраўнік – Семянькова Г.К., канд. філал. навук, дацэнт

Творы Алеся Разанава вылучаюцца багаццем выкарыстання фанетычных сродкаў: гукапісу (алітарацыі і асанансу), фанетычнай анафары і эпіфары, даўжыні радка, скла-дападзелу. Ужываючы гэтыя прыёмы, паэт звяртае ўвагу на пэўныя гукавыя спалучэнні, падкрэслівае экспрэсіўнасць твора, вылучае сэнсава ёмістыя словы. Сказанае вышэй абумоўлівае *актуальнасць* абранай намі тэмы, бо фанетычныя сродкі мастацкай мовы Алеся Разанава яшчэ недастаткова поўна даследаваны. *Мэта* артыкула – вылучэнне і апісанне істотных фанетычных сродкаў, што ўжываюцца ў творах Алеся Разанава.

Матэрыял і метады. Матэрыялам для даследавання з’яўляецца мова твораў Алеся Разанава са зборнікаў “Каардынаты быцця” [2], “Маланка жне, гром малоціць” [3], “Танец з вужакамі” [4], “Такая і гэтакі: талакуе з маланкай дождж” [5], “Шлях-360” [6]. У працэсе аналізу былі выкарыстаны метады суцэльнай выбаркі і апісальна-аналітычны метады. Усяго намі было даследавана 121 вершаказ, 144 версэты, 51 верш, 949 пункціраў, 43 квантэмы Алеся Разанава.

Вынікі і іх абмеркаванне. Адзін з заснавальнікаў фонасемантыкі, вядомы руска-ўкраінскі даследчык В.В. Лявіцкі ў манаграфіі “Звуковой символизм. Мифы и реальность” [7] дае наступнае значэнне паняццю: гукавы сімвалізм – гэта “наяўнасць міжвольнай сувязі паміж гучаннем і значэннем слова” [7, с. 4]. Гукавы сімвалізм

зключаецца не ў наданні гуку пэўнага значэння, а ў асацыятыўнай сувязі з вобразамі, дзеяннямі, пачуццямі.

Найбольш выразна асацыятыўная сувязь прадстаўлена ў вершаках Алеся Разанава. У кожным з іх праяўляецца адна і тая ж асаблівасць: назва вершаказа з'яўляецца галоўным арыенцірам, які вызначае гукавы лад твора. Стрыжнёвае слова – гукавобраз, што знаходзіць сваё гукавое ўвасабленне ва ўсім тэксце твора.

У вершаказе “Здароўе і хвароба”, які мае аднатыпную сінтаксічную будову (сінтаксічны паралелізм), назіраем гукавыя паўторы зычных [д], [р], [б] і галосных [а], [э]: “Здароўе **д**арагое, **х**вароба **п**латная, **з**дароўе **х**аробрае, **х**вароба **н**ахабная, **з**дароўе **п**ростае, **х**вароба **с**кладаная, **з**дароўе **р**обіць, **х**вароба **з'**ядае **з**робленае, **з**дароўе **з**бірае **с**карб, **х**вароба **я**го **р**абуе, **з**дароўе **г**аспадаруе, **х**вароба **ж**абруе, **з**дароўе **п**арадкуе, **х**вароба **б**урыць” [3, с. 152]. У кожнай частцы складанага сказа бачым лексічны паўтор дзейнікаў *здароўе*, *хвароба*, які зрокава вылучае галоўныя словы вершаказа. Пры гэтым згаданыя адзінкі падаюцца як антанімічныя, што ўзмацняецца дзеяслоўнымі і прыметнікавымі іх характарыстыкамі.

Паўторы асобных гукавых спалучэнняў (*здароўе здабывае*, *здароўе дарагое*, *здароўе харобрае*, *здароўе робіць*, *хвароба з'ядае зробленае*, *здароўе гаспадаруе*, для *хваробы ахвяра*) у вершаказе невыпадковыя: яны ўтвараюць скрэп. У прыкладах *здароўе радуе*, *хвароба бурыць* ужыты кампазіцыйны стык. Думаецца, што паўторы ўжыты для надання станоўчай канатацыі слову *здароўе* (*здароўе – дар*) і адмоўнай – слову *хвароба* (*хвароба адбірае*, *хвароба бурыць*).

Версэты, хоць і блізкія да вершаказаў па аб'ёме і будове, маюць наступныя адрозненні ад апошніх: назва версэта не з'яўляецца гукавобразам, які задае фанетычнае ўспрыняцце ўсяго твора, сінтаксічныя прыёмы (сінтаксічныя анафара і эпіфара, кампазіцыйны стык, скрэп) у большасці выпадкаў прэвалююць над фанетычнымі. Наша думка знаходзіць пацверджанне ў версэце “Сінія людзі”: “Крышыцца пад нагамі зашэрхлы снег. Цямнеюць ямы з вадою. Сакавіцкая ноч: хаты, і вокны, і вуліцы, ды – без нікога. Бязлюддзе ў маёй душы, безлюддзе – у свеце. / **І толькі** хістаюцца нада мною прадвеснія дрэвы, **і толькі** бягуць па небе аблогі, **і толькі** імчыць кудысьці месяца сіні човен, а ў ім сядзяць сінія людзі” [4, с. 239].

Прааналізаваўшы пункціры, мы прыйшлі да высновы, што ім уласціва спалучэнне гукапісу, фанетычнай і лексічнай анафары і эпіфары з ужываннем паўтораў. Напрыклад, у наступным пункціры назіраем алітарацыю [р], якая разам з асанансам [у] стварае ва ўяўленні шум людзей у грамадскім транспарце: “**У** вечаровым аўтобусе / чуваць урыўкі людскіх **размоў**... / **Зрэшты**, / **усе размовы** / урыўкі чагосьці” [5, с. 22]. Фанетычная анафара [у] і эпіфара [ы] выконваюць у пункціры кампазіцыйную ролю, ствараюць зрокавую эстэтычную гармонію ўспрымання паэтычнага тэксту і ўтвараюць фанетычную сімплаку. Разам з тым, аўтар выкарыстоўвае і лексічную эпіфару (*размоў – размовы*) для надання твору асаблівай выразнасці, вылучэння гэтых слоў сярод іншых. Заўважана, што лексічныя анафара і эпіфара ў пункцірах дамінуюць над фанетычнымі.

Вершы Алеся Разанава маюць тыя ж асаблівасці, што і пункціры – спалучэнне фанетычных і сінтаксічных сродкаў у адным і тым жа творы і дамінаванне апошніх. Так, адметную будову мае верш “Пачатак”, дзе алітарацыя [т], [ч] стварае гукавы малюнак імклівага дзеяння, бегу. Шырока ўжываецца сінтаксічная анафара, якая надае вершу дынаміку: “**Усё хутчэй**, / **усё хутчэй**, / адчуўшы волю, / ад парога!.. / **Так пачынаецца** ручэй, / **так пачынаецца** дарога” [4, с. 46].

У квантэмах назіраецца адметная гукавая будова, заснаваная на спалучэнні гукапісу з асобнымі гукавымі паўторамі. Прыкладзём некаторыя прыклады: “я адымаецца / **шчыльнеюць рыштаванні** / **чысты час**” [6, с. 77]; “завершаны абшар / начую ў снах / **за** **небакраю** / **дзівіцца** / **слязіна**” [6, с. 101].

У вершаваных паэмах Алесь Разанаў выкарыстоўвае тыя ж фанетычныя сродкі, што і ў вершах. Пры аналізе праявіліся паэм мы прыйшлі да высновы, што ў іх найбольш пашыраным фанетычным прыёмам з’яўляецца гукапіс. Прыклад наступнага прыклад: “**Курыў** свае папярсы і памагаў нам ва **ўроках**: у сястры **арыфметыка** і ў мяне **арыфметыка**, але ў мяне задача аб **рыбаках** і **рыбінах**, і загадка – адказ... **Рашалася** – не **рашылася**, і тады мы **рашылі** па-свойму, **наспраць** адказу – і незвычайная **рыбіна** была **прыплыла** да акна” [2, с. 49].

Заклучэнне. Такім чынам, актыўнае выкарыстанне Алесем Разанавым фанетычных сродкаў – рыса яго індывідуальнага стылю (ідэястылю). У вершаках гукі, раскіданыя па ўсім творы, набываюць асацыяцыю са словам, якое знаходзіцца ў загаловку. Гукавая арганізацыя пункціраў, вершаў, вершаваных паэм вылучаецца такімі рысамі, як спалучэнне фанетычных і сінтаксічных сродкаў у адным і тым жа творы з перавагай апошніх. У версэтах дамінуюць стылістычныя фігуры, у праявіліся паэмах – гукапіс.

1. Дубоўская, Т. А. Вершасловы і вершаказы А. Разанава: жанравыя падабенства паэтычных форм / Т. А. Дубоўская // Наука – образованию, производству, экономике : материалы XIX (66) Регион. науч.-практ. конференции преподавателей, науч. сотрудников и аспирантов, Витебск, 13-14 марта 2014 г. : в 2 т. – Витебск : ВГУ имени П.М. Машерова, 2014. – Т. 1. – С. 159-161. – URL: <https://rep.vsu.by/handle/123456789/5160>. – Дата звароту : 22.03.2023.

2. Разанаў, А. Каардынаты быцця. Паэмы / А. Разанаў – Мн.: Маст. літ., 1976. – 96 с.

3. Разанаў, А. С. Маланка жне, гром малоціць : вершаказы / А.С. Разанаў; маст. Кацярына Дасько. – Мінск : Мастацкая літаратура, 2020. – 158 с.

4. Разанаў А. Танец з вужакамі: Выбранае / А. Разанаў – Мн.: Маст. літ., 1999. – 462 с.

5. Разанаў, А. С. Такая і гэтакі: талакуе з маланкай дождж : пункціры / А.С. Разанаў ; мастак Кацярына Дасько. – Мінск : Мастацкая літаратура, 2018. – 278 с.

6. Разанаў, А. Шлях-360: Паэмы і вершы / А. Разанаў – Мн.: Маст. літ., 1981. – 110 с.

7. Левицкий В. В. Звуковой символизм. Мифы и реальность. Монография / В. В. Левицкий. – Черновцы: Рута, 2009. – 264 с.

СЕМАНТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ НЕМЕЦКИХ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ, НОМИНИРУЮЩИХ ОТРИЦАТЕЛЬНЫЕ ЧЕРТЫ ХАРАКТЕРА ЧЕЛОВЕКА

Бебеза А.А.,

студентка 4 курса ВГУ имени П.М. Машерова, г. Витебск, Республика Беларусь

Научный руководитель – Лапушинская Н.О., канд. филол. наук

В настоящее время в центре внимания лингвистических исследований находится человек во всем разнообразии его проявлений. Человек выступает «мерой всего», а потому представляет интерес изучение особенностей отражения человека в языке. «Во фразеологии любого языка отражаются видение мира, национальная культура, духовное богатство, эстетические и морально-этические нормы [...] народа, говорящего на нем» [1, с. 90]. Благодаря фразеологическому фонду можно узнать национальную специфику восприятия характера человека в конкретной лингвокультуре. Цель исследования – репрезентация данных, полученных в ходе семантического анализа немецких фразеологических единиц (далее ФЕ), номинирующих отрицательные черты характера человека.

Материал и методы. Языковой материал – 40 немецких ФЕ, номинирующих отрицательные черты характера человека, – отобран методом сплошной выборки из немецко-русских фразеологических словарей [2, 3] и исследуется с помощью описательного и классификационного методов, метода семантического анализа.

Результаты и их обсуждение. В результате предпринятого семантического анализа нам удалось выделить следующие отрицательные черты характера человека, которые находят свое отражение и тем самым фиксируются во фразеологическом пласте лексики немецкого языка. Перечислим их.

Злость как отрицательная черта характера соотносится в немецкой лингвокультуре с такой дополнительной коннотацией, как жестокость, например: *keine Gnade und keinen Pardon geben* ‘никому спуска не дает’, *jemanden ins Salz hacken* ‘стереть / истереть кого-